

Les races animals relacionades amb l'etnologia de Catalunya

(Discurs de recepció de M. Rossell i Vilà a l'Acadèmia de Ciències)

Il·lustríssim Senyor,
Senyors Acadèmics:

Elegit per a formar part d'aquesta docta Acadèmia tan vinculada en el desenrotllament de les ciències de la nostra terra, he sentit com poques vegades la meua escassa vàlua i aquest sentiment, no esboirat encara, respon a una realitat que difícilment serà vençuda. Per altra part, l'honor que representa el nomenament d'acadèmic numerari m'obliga a superar la meua humil producció científica, el menys per a no defraudar les esperances dels il·lustres acadèmics que tanta benvolença han dispensat a la meua personal modestia.

La vacant de la Secció permanent Agronòmica per a la qual hem estat designats, l'ocupava l'Excel·lentíssim senyor don Guillem de Boladeres i Romà. El senyor de Boladeres, si no dedicà tota la seva activitat a la ciència, es donà per enter a l'agricultura. L'agricultura, com totes les ciències aplicades, deu una gran part del seu desenrotllament a una actuació externa a la ciència, sense la qual el progrés agrícola no seria possible. Aquesta actuació externa és de caràcter polític. Sense una política agrària, és molt difícil que existeixin centres d'ensenyança i per consegüent que es realitzi investigació científica. Sense política agrària no hi ha manera de crear i donar vida als organismes intermediaris entre els centres docents i els agricultors pràctics, organismes que estructuren la vida agrícola de les nacions.

Segurament que el senyor Guillem de Boladeres conceptuava que la seva acció podia ésser més eficaç en la política que en la ciència i per aquesta raó, la seva obra és més densa en la política agrària que en la ciència agronòmica. En aquesta Acadèmia el senyor de Boladeres tractà del *dry-farming*, de la correcció dels terrenys laborables i d'economia rural. En canvi, la seva labor política fou considerable. A més d'haver ocupat alguns càrrecs al marge de l'agricultura, com el d'alcalde de Barcelona, en altres i molt

importants ocupà així mateix els primers llocs: fou president del Consell d'Agricultura i Ramaderia de la província de Barcelona; Cap de Foment de la mateixa demarcació i sots-president del Congrés català d'Economia; fundà la primera Cambra Agrícola d'Espanya i durant molts anys dirigí el periòdic «El Terruño». La persistent labor del senyor de Boladeres fou reconeguda pel govern, concedint-li la gran Creu del Mèrit agrícola i la d'Isabel la Catòlica.

Amb aquestes poques línies volem dedicar un bon record al benemèrit ciutadà, que àdhuc desplegant la seva gran activitat fora de l'Acadèmia, amb la seva fervent labor contribuï a crear el medi ambient indispensable per a la fundació d'organismes agro-pecuaris, sense els quals, indubtablement, molts dels treballs produïts no haurien pogut realitzar-se, com tampoc haurien existit o existirien alguns serveis de foment i defensa de la riquesa agro-pecuària.

Precisament, el tema del discurs que tinc l'honor de pronunciar, no hauria pogut tractar-se si abans no s'hagués produït l'afany cultural no sols en l'aspecte agrícola, sinó de totalitat, que als polítics catalans de vint anys enrera ocupà preferentment i el qual cristallitzà en la Mancomunitat de Catalunya, corporació a la que es deuen totalment els estudis zootècnics realitzats a Catalunya, havent estat així mateix la Mancomunitat el motor que impulsà la ciència prehistòrica en la nostra terra.

1. — Introducció

Amb els coneixements actuals es pot intentar establir la relació existent entre la població humana i les races animals d'un país determinat. N'hi ha prou amb què l'antropologia o l'arqueologia pel seu estat científic ho permetin, i que les races animals siguin degudament estudiades. L'antropologia catalana, es pot dir, que encara no ha començat de manifestar-se. No així l'arqueologia, la qual amb nombrosos documents fa

possible tenir una visió dels temps prehistòrics, per més que grans solucions de continuïtat assenyalin que el treball realitzat és ínfim en comparació amb el que segurament es realitzarà.

L'arqueologia de Catalunya ha estat estudiada principalment pel professor senyor Bosch Gimpera (1) i aquesta autoritat seguirem en tot quant es refereix a la part arqueològica del nostre treball.

Les races animals que componen el bestiar de Catalunya han estat estudiades per nosaltres. Els fets contemporanis i la història ens ha ensenyat que, excepte els reproductors importats de cinquanta anys ençà, els quals han originat poblacions animals, el distintiu de les quals és la variació permanent, les races existents a Catalunya tenen un origen prehistòric.

La investigació dels orígens de les races animals de la Catalunya estricta, o sigui del Principat, ens ha conduït necessàriament enllaçar dits orígens amb les poblacions humanes que han viscut o habiten en el nostre territori. Sense el concurs etnològic l'existència de certes races a Catalunya no tindrien explicació possible i pel contrari, els estudis prehistòrics de races animals aclareixen alguns punts dubtosos d'emigracions humanes.

Els animals per a seguir les emigracions humanes havien d'ésser necessàriament domesticats. Per aquesta raó i per la de què la civilització procedia de l'Àsia, la major part dels autors cregueren que Europa devia tots els animals domèstics a les invasions realitzades durant el neolític. Però la prehistòria ha demostrat que durant el paleolític superior, la majoria de les regions d'Europa estaven humanament poblades i que altres ho estaven des del paleolític inferior. Una cosa anàloga s'ha constatat respecte les races animals. A més, per certs gravats rupestres es suposa que la domesticació dels animals havia començat en l'Edat de la pedra tallada i no en el neolític.

La senzillesa amb què s'havia tractat aquest problema i encara amb caràcter general, contrasta amb els fets denunciats per l'arqueologia i pel fet no menys important que no totes les emigracions de pobles anaven acompanyades d'animals des del seu origen. A més, algunes de les races importades han sobreviscut en el país nou, mentre que altres han desaparegut, sigui per moviments de pobles o absorbides per les races existents en el país, o d'ulterior introducció. A tot això cal afegir que algunes de les races d'animals no se les pot suposar d'origen exòtic, sinó

que les proves i la lògica obliguen declarar-les autòctones.

Abans d'ocupar-nos de les races animals serà convenient, per tal de fixar les idees, croquijar l'etnologia de Catalunya; descriure les diverses races, llur àrea geogràfica i origen. Amb aquests antecedents es podrà establir la relació existent entre les races animals i els pobles, la persistència de les mateixes o llur desaparició. Els resultats d'aquests estudis dictaran les conclusions pertinents.

II. — Etnologia de Catalunya

La prehistòria de Catalunya presenta moltes llacunes, degudes a la quasi infància dels estudis prehistòrics i a la desigualtat que ofereix l'escàs material antropològic comparat amb el que proporciona l'arqueologia.

Per la mandíbula de Banyoles se sap que la nostra terra fou habitada en el musterià i per algunes calaveres del neolític, que havia existit a Catalunya una població delicocèfala i que en l'eneolític i Edat del bronze, segons la col·lecció craniològica del Museu diocesà de Solsona, tingué lloc una forta invasió de braquicèfals.

El material arqueològic és més abundant amb tot i que en certs períodes i edats es faci notar marcadament la seva falta. No obstant, l'arqueologia constituirà la guia que ens permetrà assenyalat els pobles que han viscut a Catalunya.

Resumidament, l'etnologia de Catalunya és com segueix: en el solutrià existí un poble, productor del material de la cova de Sant Julià de Ramis. En el magdelenià es manifesta la cultura d'aquesta època en la cova d'En Carreres, a Serinyà. Anteriorment a aquestes dues èpoques, no s'ha descobert a Catalunya material típic que permeti afirmar l'existència de pobles determinats, però es creu que la Península, en general, fou durant l'aurignicià ocupat pels capsians que, procedents d'Àfrica, s'extengueren per diversos països d'Europa.

Obermaier suposa que el poble capsian és l'autor de les pintures rupestres. Aquestes pintures afecten tan sols el sud i oest del Principat (Tivissa, Vandellós i Cogul). Per consegüent la resta de Catalunya participaria de la cultura solutrenca i magdaleniana, aquesta última d'origen pireneic i aquella en la seva fase superior pròpia del Loira al Pireneu, és a dir, que la majoria dels habitants de Catalunya formarien un sol poble amb els habitants de l'altre vessant pirenenca. En l'epipaleolític la corrent emigratòria d'Àfrica vers Europa continua i del seu pas o permanència en tenim una prova en l'utilatge

(1) P. Bosch Gimpera. *Prehistòria catalana*. 1919. *Assaig de constitució de l'etnologia de Catalunya*. (Discurs de recepció a l'Acadèmia de Bones Lletres) 1922.

lític, de formes geomètriques de la Cova del Duc, de Torroella de Montgrí i Ullà, a més d'algunes pintures estilitzades de Font de Vilella, de Tivissa.

A principis del neolític, Europa, en general, és envaïda per una onada de braquicèfals procedents d'Àsia. Aquesta invasió constitueix el principi de tantes altres de la mateixa naturalesa, que s'aniran succeint durant tota l'Edat de la pedra polida. Aquests braquicèfals sembla que no passaren el Pireneu català fins a l'eneolític, però un cop envaït tot o part del Principat, la seva presència en algunes localitats, com la comarca de Solsona, es mostra preponderant respecte la població indígena durant l'Edat de bronze, com ha demostrat Serra i Vilaró. (1)

Un altre fet encara ve a alterar la composició etnològica de Catalunya. És la invasió de mitjans o final del neolític per part del poble d'Almeria, portador de la cultura argàrica, la qual arribà fins a les estribacions del Pireneu.

Durant tot el neolític, a pesar de la lluita contra les invasions del nord i del sud, la població catalana modifica la ceràmica imposada pels capsians tardenosians, modificació que segons Bosch-Gimpera, consisteix en «un desenrotll notable de la tècnica decorativa del relleu, com són cordons, i a vegades impresions digitals i incisions amb motius a vegades complicats, ondulacions en ziga-zaga, etc.» (2)

La ceràmica durant l'eneolític segueix una ascensió progressiva, puix que a més de la decorada, es troba una espècie llisa, pulimentada, en la qual els perfils dels vasos anuncien les formes de la futura Edat del bronze. D'aquesta classe de ceràmica són els vasos amb una sola nansa i al seu damunt un apèndix en forma de botó, a propòsit per a posar-hi el dit en agafar el vas. Aquesta forma de nansa tan sols s'ha trobat a Catalunya. Altres formes semblants a aquest vas trobades a l'estranger, corresponen a temps posteriors, principalment a l'Edat del bronze. (3)

La cultura megalítica des de Portugal passà al País cantàbric i d'aquest a Catalunya. Aquesta cultura sofreix en el Principat modificacions importants, de forma que apareix com una creació pròpia. La gran massa de troballes de la civilització megalítica catalana es pot dividir, a criteri de Bosch-Gimpera i Serra Ràfols, en tres grups, els quals cada un d'ells representa un període, puix que en el mateix grup s'hi troben iguals tipus cada vegada que el mobiliari sepulcral s'ha conservat íntegre. La primera capa del

neolític mitjà segons la similitud dels inventaris i per la presència del vas caliciforme; la tercera capa pertany al primer període de l'Edat del bronze, i la segona constitueix un període de transició. Aquesta cultura s'havia desenvolupat en el Pireneu català i pel camí del litoral havia ocupat els departaments de l'Aude, tot el litoral mediterrani, Herault, Lozère, Aveyron, Gard, Boques del Roine i Alps marítims. Des de Cerdanya aquesta cultura s'estengué pel departament de l'Ariège. (1)

En aquest moment de cultura expansiva el poble català es troba en plena potència: en el Llenguadoc impelleix els braquicèfals vers al nord i a Catalunya empeny la cultura argàrica cap al sud. Per altra part la cultura megalítica comú als veïns del poble català, els cantàbrics i els gascons, promptament es diferencia una d'altra, i es formen per consegüent tres nuclis independents: un en el País basc, un altre a Catalunya i un altre al sudoest de França.

L'expansió catalana segurament hauria continuat per la part sud, però al final del neolític una altra ona de braquicèfals apareix a França, envaint de nou el Principat, de manera que aquesta invasió fou tan important que l'Edat del bronze a Catalunya constitueix una era purament defensiva.

La misèria durant l'Edat del bronze és en nostre país evident, puix que no existeix cap signe de cultura. L'actitud defensiva féu que la cultura catalana en l'edat que s'acaba de citar fos senzillament una perllongació de la de l'eneolític.

La primera Edat del ferro s'anuncia a Catalunya per una invasió de doliacèfals. Són els portadors de la cultura d'Hallstat. Aquesta cultura germànica no penetrà en les comarques de l'interior, sinó que es reduí a ocupar la costa.

Després succeeix una altra invasió, la del poble d'Almeria o Iber, que seguint la via del litoral arribà fins a Provença. Per altra part els íbers devien així mateix progressar per la Catalunya occidental, a jutjar per les múltiples estacions ibèriques descobertes.

En la segona Edat del ferro es realitza la gran expansió celta o gala, portadors de la cultura de la Tène.

La era històrica comprèn la dominació romana, la visigòtica i la invasió musulmana. Amb la guerra de la reconquesta Catalunya recobra la seva independència i amb ella ben aviat començà a florir la cultura que caracteritza el poble català durant tota l'Edat mitjana.

(Continuarà)

(1) J. Serra i Vilaró. *El vas campassiforme a Catalunya i les Coves neolítiques* pàg. 96.

(2) P. Bosch-Gimpera et L. Pericot. *Civilisations de la Péninsule ibérique* «L'Anthropologie» Paris, 1925, pàg. 424.

(3) R. Bosch-Gimpera. *Prehist. catal.* pàg. 71.

(1) Bosch-Gimpera et Serra Ràfols. *Etudes sur le Néolithique et Énéolithique en France*. Revue anthropologique. Paris, oct-décembre 1925.